

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра політології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ магістерський _____
галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 052 Політологія _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ «Глобальні студії та світова політика» _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ філософський _____

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філософського факультету
Протокол № 6 від 16.06.2023 р.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: **Фісун** Олександр Анатолійович – зав. кафедри політології доктор
політичних наук, професор кафедри політології

Програму схвалено на засіданні кафедри політології
Протокол № 11 від 15 червня 2023 року

Завідувач кафедри політології

Олександр ФІСУН

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Глобальні студії та світова
політика»

Гарант освітньо-професійної програми

Юлія БІДЕНКО

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету

Протокол № 10 від 14 червня 2023 року

Голова методичної комісії
філософського факультету

Сергій ГОЛІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Глобальні проблеми сучасності» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки другого (**магістерського**) рівня вищої освіти спеціальності 052 «Політологія» спеціалізації

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у магістрантів системного розуміння основних глобальних проблем сучасного світу.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Формування наступних загальних компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:

- здатність професійно викладати соціально-політичні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації;
- спроможність професійно виконувати політико-організаційні, науково-дослідницькі, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

1.3. Кількість кредитів: 3.

1.4. Загальна кількість годин: 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
обов'язкова / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
1-й	
Лекції	
14 год.	
Практичні, семінарські заняття	
14 год.	
Лабораторні заняття	
Не передбачені	
Самостійна робота	
62 год.	
Індивідуальні завдання	
Не передбачені	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти наступних результатів:

- застосовувати критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез;
- постійно вчитися та оволодівати сучасними професійними знаннями;
- генерувати нові ідеї (креативність);
- професійно викладати соціально-політичні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації;
- професійно виконувати політико-організаційні, науково-дослідницькі, експертно-аналітичні та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці.

У результаті вивчення даного курсу магістрант повинен **знати:**

- класифікацію та сутність сучасних глобальних проблем в політичній, економічній, безпековій, екологічній та культурній сфері;

- основні напрями вирішення глобальних проблем сучасності.
- У результаті вивчення курсу магістрант повинен **вміти**:
  - застосовувати отримані знання при дослідженні сучасних політичних, економічних та соціальних процесів у світі та Україні;
  - розробляти аналітичні документи на основі статистичних, соціологічних даних, міжнародних актів, стратегій та програм розвитку.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Визначення глобальних проблем сучасності, критерії глобальності.

Визначення дефініції «проблема» у науковому та практичному вимірі. Критерії глобальності. Сутність та класифікація глобальних проблем. Основні глобальні проблеми (демографічна, освітня, продовольча, економічна, соціокультурна і т.д.).

Тема 2. Стихійні лиха і природні катастрофи як глобальна проблема.

Визначення стихійного лиха. Різновиди стихійних лих (геологічні, гідрологічні, атмосферні). Найбільш відомі природні катастрофи минулого (масове пермське вимирання, загибель динозаврів, виверження супервулкана Тоба і т.д.) і вірогідність їх повторення. Найбільш поширені в Україні стихійні лиха. Методи запобігання стихійним лихам і природним катастрофам.

Тема 3. Екологічні проблеми сучасності.

Визначення екологічних проблем. Забруднення навколишнього середовища внаслідок діяльності людини (викиди шкідливих речовин у повітря, зливи недостатньо очищених вод у річки та моря, забруднення навколишнього середовища твердими побутовими відходами). Найбільш відомі техногенні катастрофи в історії (аварія на ЧАЕС, аварія на АЕС Фукусіма, зниження рівня Аральського моря і т.д.). Методи запобігання техногенним катастрофам.

Основні екологічні проблеми України та напрями їх вирішення. Вивчення впливу ГМО за навколишнє середовище і здоров'я людини.

Тема 4. Дефіцит ресурсів як глобальна проблема сучасності.

Нестача, нерівномірність та вичерпання ресурсів. Дефіцит водних ресурсів у сучасному світі. Дефіцит енергетичних ресурсів як глобальна проблема і напрями її вирішення (запровадження відновлюваних джерел енергії, «сланцева революція» і т.д.). Недоїдання і пов'язані з них захворювання як проблема сучасного «третього світу». Нестача якісних продуктів харчування як проблема сучасних розвинених країн.

Тема 5. Нестача якісного медичного обслуговування та запобігання інфекційним захворюванням як глобальна проблема сучасності.

Захворювання та нестача якісного медичного обслуговування як проблема сучасності, її прояви у країнах «третього» та «першого» світу. Проблема захисту дитинства та материнства у країнах «третього світу». Інфекційні захворювання як глобальна проблема сучасності і напрями її подолання. Найбільш відомі пандемії минулого («юстініанова чума», «чорна смерть», «іспанка» і т.д.). Проблема зберігання та можливого використання біологічної зброї масового ураження.

Тема 6. Економічна нерівність як глобальна проблема сучасності.

Види нерівності в сучасному світі (біологічна, соціальна, економічна). Сутність економічної нерівності згідно марксистському та неомарксистському аналізу. Сутність капіталу, класи у капіталістичному суспільстві. Напрями зменшення розриву у доходах населення, що практикуються в розвинених країнах.

Економічна нерівність між державами «першого» та «третього» світу. Умови переходу недорозвиненої країни у «перший світ» згідно А.Г. Франку.

Тема 7. Збройні конфлікти як глобальна проблема сучасності.

Сутність поняття «збройні конфлікти». Відмінність між збройними конфліктами та війною. Різновиди збройних конфліктів. Мета та завдання війни, її різновиди. Мобілізація як елемент ведення війни: мета проведення та види. Підсумки війн. Проблеми роззброєння та ядерного потенціалу в сучасних умовах. Загроза III-ї світової війни. «Гібридні війни» як новий різновид збройних конфліктів. Україна та «гібридна війна». Напрями державної протидії поширенню «гібридної війни».

Тема 8. Тероризм як глобальна проблема сучасності.

Поняття тероризму. Мета терористичної діяльності. Відмінність тероризму як діяльності неурядових організацій від державної політики терору. Історичні приклади тероризму. Різновиди терористичних організацій. Регіони розповсюдження та новітні риси терористичної діяльності. Аль-Каїда та ІДІЛ («Ісламський Халіфат»). Методи запобігання терористичним загрозам у сучасному світі.

Тема 9. Конфлікти між державами в сучасному світі як глобальна проблема.

Культурні відмінності як причина конфліктів в сучасному світі (теорія «зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона). Боротьба за привілейований стан у світ-економіці (світ-системний аналіз І. Валлерстайна та Дж. Аррігі). Цикли гегемонії у «ядрі» сучасної капіталістичної світ-економіки (теорія І. Валлерстайна).

Сутність геополітичних протистоянь у сучасному світі. Теорія «життєвого простору» Ф. Ратцеля та К. Хаусхофера. Теорія «географічної вісі історії» Х. Маккіндера. Теорія «стратегічного стримування» Н. Спайкмена. «Велика шахівниця» З. Бжезінського. Євразійство та неоевразійство як провідна російська геополітична теорія. Місце України в сучасних геополітичних протистояннях.

Тема 10. Негативні наслідки глобалізації як проблема сучасності.

Визначення та сутність глобалізації. Прояви глобалізації у політиці, економіці, культурі. Глобальні проблеми і процеси глобалізації. Цикли глобалізації в історії: приклади та наслідки. Концепції глобалізації Дж.Ю. Стігліца, Е. Гідденса та Л. Склера. Позитивні і негативні наслідки глобалізації. Негативні наслідки глобалізації: посилення міжнародної конкуренції, масові міграції населення, нерівномірний розвиток країн, зниження народжуваності у розвинутих країнах і т.д.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усь о- го	у тому числі					Усь ого	у тому числі				
л		с	ла б	ін д	ср	л		с	лаб	ін д	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Визначення глобальних проблем сучасності, критерії глобальності	8	2	2			4						
Тема 2. Стихійні лиха і природні катастрофи як глобальна проблема	8	1	1			6						
Тема 3. Екологічні проблеми сучасності	10	2	2			6						
Тема 4. Дефіцит ресурсів як глобальна проблема сучасності	10	2	2			6						
Тема 5. Нестача якісного медичного обслуговування та запобігання інфекційним захворюванням як глобальна проблема сучасності	8	1	1			6						
Тема 6. Економічна нерівність як глобальна проблема сучасності	10	2	2			6						
Тема 7. Збройні конфлікти як глобальна проблема сучасності	10	1	1			6						
Тема 8. Тероризм як глобальна проблема сучасності	8	1	1			6						
Тема 9. Конфлікти між державами в сучасному світі як глобальна проблема	10	1	1			6						
Тема 10. Негативні наслідки глобалізації як проблема сучасності	8	1	1			6						
Усього годин	90	14	14			62						

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна
1	Визначення глобальних проблем сучасності, критерії глобальності	2
2	Стихійні лиха і природні катастрофи як глобальна проблема	1
3	Екологічні проблеми сучасності	2
4	Дефіцит ресурсів як глобальна проблема сучасності	2
5	Нестача якісного медичного обслуговування та запобігання інфекційним захворюванням як глобальна проблема сучасності	1
6	Економічна нерівність як глобальна проблема сучасності	2
7	Збройні конфлікти як глобальна проблема сучасності	1
8	Тероризм як глобальна проблема сучасності	1
9	Конфлікти між державами в сучасному світі як глобальна проблема	1
10	Негативні наслідки глобалізації як проблема сучасності	1
	Разом	14

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
		Денна
1	Опрацювати теоретико-методологічні та енциклопедично-довідникові джерела щодо глобальних проблем сучасності, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття	5
2	Опрацювати наукові джерела щодо стихійних лих і природних катастроф, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття	5
3	Опрацювати наукові джерела щодо екологічних проблем сучасності, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття	5
4	Опрацювати наукові джерела щодо проблематики дефіциту ресурсів у сучасному світі, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття	5
5	Опрацювати наукові джерела щодо проблематики нестачі якісного медичного обслуговування та запобігання інфекційним захворюванням у сучасному світі, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття	5
6	Опрацювати наукові джерела щодо економічної нерівності як глобальної проблеми сучасності, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття	5
7	Опрацювати наукові джерела щодо проблематики збройних конфліктів у сучасному світі, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття	5
8	Опрацювати наукові джерела щодо тероризму як глобальної проблеми сучасності, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття	5
9	Опрацювати наукові джерела щодо конфліктів між державами в сучасному світі, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття	7
10	Опрацювати наукові джерела щодо проблематики негативних наслідків глобалізації, бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття	7
11	Підготовка до контрольної роботи	8
	Разом	62

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені.

7. Методи навчання

Методи навчання спрямовані на досягнення освітніх цілей та кореспондують із ПНР та компетенціями: знайомство з літературою по темі; підготовка до практичних занять; дискусії з проблемних питань на практичних (семінарських) заняттях; написання есе на задану актуальну тему.

Відповідність методів навчання та форм оцінювання визначеним результатам навчання за ОПП віддзеркалює табл. 7.1

Таблиця 7.1

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання згідно з «Управління персоналом»

Шифр ПРН (відповідно до ОПП)	Результати навчання (відповідно до ОПП)	Методи навчання	Засоби діагностики / форми оцінювання
ПРН1	Застосовувати критичне мислення, раціональну аргументацію, аналіз та синтез	Знайомство з літературою по темі, лекція, підготовка до практичних занять	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання контрольної роботи, залікова робота
ПРН8	Постійно вчитися та оволодівати сучасними професійними знаннями	Знайомство з літературою, лекція, підготовка до практичних занять	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання контрольної роботи, залікова робота
ПРН10	Генерувати нові ідеї (креативність)	Опрацювання літератури по курсу, написання есе	Оцінювання есе
ПРН22	Професійно викладати соціально-політичні дисципліни на відповідному рівні даної освітньої кваліфікації	Лекція, знайомство з літературою, самостійний пошук інформації, підготовка до практичних занять	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання контрольної роботи, залікова робота
ПРН23	Професійно виконувати політико-організаційні, науково-дослідницькі, експертно-аналітичні та консультативні функції на національному та міжнародному ринку праці	Лекція, знайомство з літературою, самостійний пошук інформації, підготовка до практичних занять	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання контрольної роботи, залікова робота

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни застосовується поточний та підсумковий форми контролю.

Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі виступів студентів із доповідями на практичних заняттях та у формі усного опитування на практичних (семінарських) заняттях. Також передбачено написання контрольної роботи.

Критеріями оцінювання знань за поточний контроль є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та практичних заняттях, що включає здатність студента засвоїти категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на практичних заняттях, самостійне опрацювання тем.

За поточний контроль студент (здобувач) може отримати до 50 балів.

Поточний контроль на практичних заняттях проводиться у формі усного опитування студентів із заздалегідь визначених питань.

За роботу на практичному занятті можна отримати:

- 0,5 балів за доповнення або уточнення після виступу іншого студента;

- 1,5 бали за розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д.

Сума балів за виконання завдань на практичному занятті складає:

Тема 1 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. –

1,5 бали.

Тема 2 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 3 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 4 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 5 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 6 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 7 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 8 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 9 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Тема 10 – до 2 балів: доповнення або уточнення після виступу іншого студента – 0,5 балів; розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д. – 1,5 бали.

Поточний контроль самостійної роботи проводиться у формі оцінювання доповідей за навчальними питаннями теми та презентацій доповідей (в тому числі за результатами групової роботи).

За самостійну роботу можна отримати:

- підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали;

- підготовка презентації доповіді – 1 бал

Сума балів за виконання завдань для самостійної роботи складає:

Тема 1 – до 3 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали; підготовка презентації доповіді – 1 бал.

Тема 2 – до 3 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали; підготовка презентації доповіді – 1 бал.

Тема 3 – до 3 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали; підготовка презентації доповіді – 1 бал.

Тема 4 – до 3 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали; підготовка презентації доповіді – 1 бал.

Тема 5 – до 3 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали; підготовка презентації доповіді – 1 бал.

Тема 6 – до 3 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали; підготовка презентації доповіді – 1 бал.

Тема 7 – до 3 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали; підготовка презентації доповіді – 1 бал.

Тема 8 – до 3 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали; підготовка презентації доповіді – 1 бал.

Тема 9 – до 3 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали; підготовка презентації доповіді – 1 бал.

Тема 10 – до 3 балів: підготовка доповіді за навчальними питаннями теми – 2 бали; підготовка презентації доповіді – 1 бал.

До 10 балів студент (здобувач) може отримати за написану контрольну роботу.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. **Загальна кількість балів за успішне виконання завдань залікової роботи – 40.** Час виконання – до 80 хвилин. Заліковий білет складається з трьох теоретичних питань. Перше і друге питання оцінюються по 15 балів, третє – 10 балів.

За бажанням (та за згодою викладача) студент має можливість обрати тестову форму складання заліку (білет містить 40 тестових завдань, студент одержує 1 бал за кожну вірну відповідь).

У разі використання заборонених джерел під час складання заліку студент на вимогу

9. Схема нарахування балів

для підсумкового семестрового контролю при проведенні залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Контр. робота, передбачена навч. планом	Разом	Залікова робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	60	40	100

Таблиця 8.1

Критерії та методи оцінювання

Методи	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
Виступ на практичному занятті	Виставляється здобувачу вищої освіти за підготовку доповіді за навчальними питаннями теми	2
	Виставляється здобувачу вищої освіти за підготовку презентації до власної доповіді (зазвичай виконується у Power Point)	1
	Виставляється здобувачу вищої освіти за доповнення або уточнення після виступу іншого студента	0,5
	Виставляється здобувачу вищої освіти за розгорнутий аналіз одного з питань практичного заняття із залученням даних наукових статей, статистичних матеріалів і т.д.	1,5
Контрольна робота	Виставляється здобувачу вищої освіти за успішно написану контрольну роботу (критерії оцінювання контрольної роботи див. нижче)	до 10
Залікова робота	Виставляється здобувачу вищої освіти за успішно написану залікову роботу (у форматі 3- білетів або 40 тестових питань)	до 40

Максимальна сума балів за поточним контролем (без урахування контрольної роботи) складає **50 балів**.

Критерії оцінювання поточного контролю	Кількість балів
Систематичне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність пропусків занять без поважної причини, відпрацювання тем семінарських занять, пропущених з поважної причини. Виконання завдань до кожного семінарського заняття, висока активність роботи, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, вміння мислити абстрактно і узагальнено, здатність публічно представити матеріал.	43-50
Систематичне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність пропусків занять без поважних причин, відпрацювання тем семінарських занять, пропущених з поважної причини. Виконання завдань до кожного семінарського заняття, висока активність роботи, засвоєння всього обсягу матеріалу, повні та обґрунтовані відповіді з несуттєвими помилками при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, здатність публічно представити матеріал.	37-42
Наявність пропущених лекцій та семінарських занять, відпрацювання тем семінарських занять. Виконання завдань до кожного семінарського заняття,	31-36

активна робота на семінарських заняттях, засвоєння основних положень курсу, допущення декількох незначних помилок при виконанні завдань, здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.	
Наявність пропущених лекцій та семінарських занять, відпрацювання тем семінарських занять. Епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на семінарських заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу, неповні відповіді при виконанні завдань, складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, здатність публічно представити матеріал.	25-30
Несистемне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність на заняттях без поважних причин, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених семінарських занять. Епізодична відсутність виконаних завдань, участь у роботі на семінарських заняттях, засвоєння окремих положень матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення помилок при виконанні завдань, великі складності при визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.	19-24
Епізодичне відвідування лекцій та семінарських занять, відсутність на заняттях без поважної причини, наявність декількох невідпрацьованих тем пропущених семінарських занять. Епізодична відсутність виконаних завдань, пасивна робота на семінарських заняттях (участь у роботі останніх лише за умови наявності стимулу з боку викладача), наявність певного уявлення щодо матеріалу тем змістовного розділу, неповні відповіді, допущення значної кількості помилок при виконанні завдання, невміння визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невпевнені навички публічного представлення матеріалу.	12-18
Систематичні пропуски лекцій та семінарських занять без поважних причин, наявність невідпрацьованих тем пропущених лекцій та семінарських занять. Систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на семінарських заняттях, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання, нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання.	7-12
Систематичні пропуски лекцій та семінарських занять без поважних причин, теми пропущених лекцій та семінарських занять невідпрацьовані. Систематична відсутність виконаних завдань, пасивність у роботі на семінарських заняттях, неповні, необґрунтовані відповіді, допущення істотних помилок при виконанні завдання. Нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання, невміння публічно представити матеріал.	0-6

Максимальна сума балів за контрольну роботу складає **10 балів**.

Критерії оцінювання контрольної роботи	Кількість балів
Зауважень до написаної контрольної роботи немає або майже немає.	9-10
Наявні до контрольної роботи зауваження стосуються переважним чином несуттєвих моментів (наприклад, студент не знає деяких аспектів тієї або іншої наукової теорії, висловлює власну думку спираючись на хибні припущення і т.д.).	6-8
Відповіді на питання мають суттєві недоліки (дається відповідь не на питання контрольної роботи, відповідь написано без знання наукових теорій і т.д.).	3-5
Відповіді на питання контрольної роботи відсутні.	0-2

Максимальна сума балів за залікову роботу складає **40 балів**.

Критерії оцінювання залікової роботи	Кількість балів
Студент цілком і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	35-40
Студент достатньо повно і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	29-34

Студент розкрив питання у загальних рисах, але спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання. Обґрунтування неточні і не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.	18-28
Студент розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але при цьому слабо орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.	10-17
Студент не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, відповідь або неправильна, або він не розуміє суті питання. Не ознайомлений з джерелами, не може робити висновків.	0-9

Отже, максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає **100 балів**.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Арутюнов В.Х., Свінціцький В.М. Філософія глобальних проблем сучасності : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2003. 90 с.
2. Гантігтон С. Зіткнення цивілізації? *Філософська і соціологічна думка*. 1996. № 1 2. С. 11–24.
3. Гіденс Е. Нестримний світ. Як глобалізація перетворює наше життя / пер. з англ. Н. Поліщук. К.: Альтерпрес, 2004. 100 с.
4. Штанько В.І., Тихонова Л.А., Комарова Т.Г. та ін. Глобальні виклики в цифрову епоху: вектори філософського осмислення. Монографія. Харків: ХНУРЕ, 2019. 184 с.
5. Комарова Т.Г. Гламурна стабільність в умовах інформаційних технологій та глобалізації, *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2022. Вип.41. С.15-21. <https://periodicals.karazin.ua/politology/issue/view/1295/1670> .
6. Целуйко В.О. Типологізація недержавних збройних формувань. *Вісник Харківського національного ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2008. № 810. С. 229-237.
7. Целуйко М.Є. Тенденції розвитку сучасного тероризму. *Вісник Харківського національного ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2008. № 810. С. 218-228.

Допоміжна література:

8. Політична корупція перехідної доби / за ред. С. Коткіна та А. Шайо; пер. з англ. Т. Гарастович, С. Гарастович. К.: Видавництво «К.І.С.», 2014. 440 с.
9. Рікер П. Идеология та утопия / пер. з англ. К. : Дух і Літера, 2005. 386 с.
8. Целуйко М.Є. Тероризм і міжнародна силова політика держави. Специфіка методів. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2006. № 737. С.159-169.
10. Connor S. Postmodernist Culture. Oxford UP : Blackwell, 1996. 304 p.
11. Hopkins A. G. Globalization in World History / ed. by Antony Hopkins. New York: New York City, 2003. 263 p.
12. Wallerstein I.M. Geopolitics and Geoculture: Essays on the Changing World – System/I.M.Wallerstein. Cambridge, England: Cambridge University Press, 2001.
13. World Population Prospects, the 2010 Revision on-line database. N.Y.: United Nations, 201. URL: http://esa.un.org/unpd/wpp/unpp/panel_indicators.htm.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Міжнародні та міжурядові організації:

1. Програма Розвитку ООН <http://www.undp.org/>
2. Програма розвитку ООН в Україні <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>.
3. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://who.int/ru/>.
4. Дитячий фонд ООН ЮНІСЕФ <http://www.unicef.org/ceecis/ru/>.
5. Програма ООН-жінки <http://www.unwomen.org/en>.
6. Програма ООН з довкілля <http://www.unep.org/russian/>.
7. Фонд ООН з народонаселення <http://www.unfpa.org/>.
8. Світовий банк <http://www.worldbank.org/eca/russian/>.
9. Міжнародний валютний фонд <http://www.imf.org/external/russian/>.
10. ЮНЕСКО <http://en.unesco.org/>.

Міжнародні неурядові організації, що займаються вивченням глобальних проблем:

1. Римський Клуб <https://www.clubofrome.org/>.
2. Freedom House <https://freedomhouse.org>, www.freedomhouse.org.ua.
3. Transparency International <https://www.transparency.org/>
4. Amnesty International <https://www.amnesty.org/>, amnesty.org.ua/
5. GreenPeace www.greenpeace.org.

12. Перелік питань до заліку

1. Стихійні лиха як проблема.
2. Геологічні стихійні лиха.
3. Гідрологічні стихійні лиха.
4. Найбільш відомі природні катастрофи минулого.
5. Екологічні проблеми сучасності.
6. Забруднення навколишнього середовища як глобальна проблема.
7. Найбільш відомі техногенні катастрофи.
8. Дефіцит ресурсів як глобальна проблема сучасності.
9. Дефіцит водних ресурсів у сучасному світі.
10. Дефіцит енергетичних ресурсів у сучасному світі.
11. Недоїдання як глобальна проблема країн «третього світу».
12. Проблема захисту дітей та матерів у країнах «третього світу».
13. Нестача якісного медичного обслуговування як глобальна проблема.
14. Захворювання як глобальна проблема сучасності.
15. Інфекційні захворювання як проблема.
16. Найбільш відомі пандемії минулого.
17. Проблема зберігання та можливого використання біологічної зброї масового ураження.
18. Економічна нерівність як глобальна проблема сучасності.
19. Сутність економічної нерівності при капіталізмі.
20. Економічна нерівність між державами «першого» та «третього» світу як глобальна проблема сучасності.
21. Умови переходу недорозвиненої країни у «перший» світ згідно А.Г. Франку.
22. Збройні конфлікти як глобальна проблема сучасності.
22. Відмінність між збройними конфліктами та війною.
24. Різновиди збройних конфліктів.
25. Мета, завдання та різновиди війни.
26. Гібридна війна як глобальна проблема.
27. Гібридна війна та Україна.
28. Мобілізація як елемент ведення війни: мета проведення та різновиди.
29. Підсумки війни.
30. Тероризм як глобальна проблема сучасності.
31. Відмінність державної політики терору від тероризму.
32. Історичні приклади тероризму.
33. Різновиди тероризму.
34. Конфлікти між державами в сучасному світі як глобальна проблема.
35. Культурні відмінності як причина конфліктів між державами в сучасному світі (теорія «зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона).

36. Боротьба за привілейоване становище у світ-економіці як причина конфліктів між державами в сучасному світі (світ-системний аналіз І. Валлерстайна та Дж. Аррігі).
37. Цикли гегемонії у «ядрі» сучасної капіталістичної світ-економіки (теорія І. Валлерстайна).
38. Геополітичні протистояння у сучасному світі.
39. Теорія «життєвого простору» Ф. Ратцеля та К. Хаусхофера
40. Теорія «географічної вісі історії» Х. Маккіндера.
41. Теорія «стратегічного стримування» Н. Спайкмена.
42. З. Бжезінський про причини конфліктів у сучасному світі.
43. Україна у «великій шахівниці» З. Бжезінського.
44. Євразійство та неоевразійство як провідна російська геополітична теорія.
45. Негативні наслідки глобалізації як проблема.
46. Цикли глобалізації в історії: приклади та наслідки.
47. Посилення міжнародної конкуренції в сучасному світі.
48. Масові міграції населення як наслідок сучасної глобалізації.
49. Нерівномірний розвиток країн світу як результат глобальної конкуренції.
50. Зниження народжуваності у розвинутих країнах світу: проблема чи ні?
51. Проблемні наслідки постглобалізації.
52. Глобальні проблеми сучасності та Україна.
53. Які глобальні проблеми сучасності є найактуальнішими для України?
54. Україна в сучасній світ-системі: місце та перспективи.